

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE TÜRK TURİZMİ

Konuşmacı: Orhan Kalkan

Yer: Atılım Üniversitesi Seyhan Cengiz Turhan Konferans Salonu

Tarih: 26. 03. 2009

Sunucu: Sayın Orhan Kalkan tarafından gerçekleştirilecek olan “Geçmişten Günümüze Türk Turizmi” konulu konferans programımıza hoş geldiniz. Konferansa geçmeden önce değerli konuşumuzun özgeçmişini okumak istiyorum.

Kalecik’te doğan Orhan Kalkan, 1972 yılında Turizm ve Tanıtma Bakanlığının Turizm Uzman Yardımcısı olarak göreve başladı. Bilihare Müstakil Daire Başkanı Genel Müdür Yardımcısı Müsteşar Yardımcısı ve Genel Müdürlük yaptı. Ayrıca Cumhurbaşkanlığında Turizm Uzmanı olarak bir süre çalıştı. Bu arada Başbakanlıkta kurulan Kamu Yönetimini Yeniden Düzenleme Koordinasyon grubunda yer alarak bakanlıkların yeniden düzenlenmesi çalışmalarında Kültür ve Turizm Bakanlıkları üzerinde çalıştı. Ayrıca Kıbrıs Turizm Teşkilâtı ve İşletmeciliği üzerine yasal düzenlemeler yapmak üzere bir süre Kıbrıs’ta görev aldı. TRT Yönetim Kurulu Üyeliğine de seçilen Sayın Orhan Kalkan burada TRT INT’te yayınlanan “Gündem Dünden Turizm” programının Danışmanlığını yaptı. 1973’ten beri muhtelif üniversite ve yüksek okullarda Turizm bölümü Hocalığını da yapan Sayın Orhan Kalkan’ın 1978’te ilk kez yayınlanan “Turizmcinin ve Turizme İlgili Duyan Herkesin Yararlanabileceği Açıklamalı Turizm Mevzuatı” isimli eseri dahil olmak üzere turizmle ilişkili pek çok kitabı ve yazısı bulunmaktadır. Sayın Orhan Kalkan yurt içi ve yurt dışında turizmle ilgili pek çok konferans ve panel programına katılmaktadır. Cumhurbaşkanlığı ve Anayasa Mahkemesi Başkanlığı olmak üzere pek çok kuruluşun takdir ve teşekkür mektupları plaketleri alan Sayın Kalkan ayrıca Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından bir numaralı fahri Turizm Gözlemciliği yetkisi verilerek süretiyle onurlandırılmışlardır.

Orhan Kalkan:

Turizm konusu gündeme gelince ben hakikaten heyecanlanıyorum. Çünkü ülkemizin bir numaralı sektörü olan bu turizm konusunun çok işlenmesi ve her düzeyde vatandaşımızın bu konuda bilinçlenmesi ve bu konuda yapılacak çalışmaların da çok etraflı bir biçimde ele alınması gerekliliğine inanıyorum. O nedenle Atılım Üniversitemizin böyle bir konferansı düzenlemiş olmalarından da kendilerine hakikaten çok teşekkür ediyorum. Genelde zannediyorum Turizm Bölümü öğrencisi arkadaşlar buradalar. Belki Turizm Bölümünden olmayan arkadaşlarımız da var. O halde Turizm nedir konusunun ben bilimsel boyutuna girmeyeceğim. Onu bilen, inceleyen arkadaşlarımız muhakkak bu tariflerini biliyorlar yapıyorlar. Ancak bu kadar kendisinden söz ettiren Turizm konusuna öyle kısaca bir değinmek istiyorum. Turizm konusunda ülkemizde neler yapıldı bugüne kadar? Bu konuda çünkü çok değişik çalışmalar var, değişik bilgiler var, bilgilendirmeler var. O nedenle ben şöyle kısa kısa sizleri sıkmadan, rakamsal boyutuna girmeden ana başlıkları sunmaya çalışacağım ve ondan sonra da sizin sorularınıza geniş yer ayırmak istiyorum.

Turizm dediğimiz zaman tabii bunun bir ekonomik yönü var. Yani ülkelerin girdisine büyük katkı sağlayan bir sektör, ayrıca da kardeşliği barışı yakınlaşmayı sağlayan bir sektör. Daha öz bir ifadeyle Turizme diyoruz ki, Turizm aştır, iştir, istihdamdır. Dünya insanlarını birbirine yaklaştıran, kaynaştıran dünya barışına hizmet eden bir

sektördür. Ancak turizmi yalnız turizm olarak da görmememiz lazım. Çünkü turizmin ekonomik hareket yaratan önemli güçlerinden birisi de iç turizmdir.

Turizm dediğimiz zaman sadece dış turizm değil, ekonomik boyutu bakımından iç turizmi de unutmamamız gerekliliğini vurgulamak istiyorum. Çünkü iç turizm halkın elinde bulunan ve bir işte kullanılmayan paranın harekete geçirilmesine hizmet eder. Bu para harekete geçirildiği zaman da yeniden piyasaya çıkarılmasına sebep olur. Bu sayede de yeni tesisler kurulur, mevcut tesisler yenilenir. Yiyecek içecek sektörü gelişir, tarım gelişir, dolayısıyla sanayi de gelişir işsizlik azalır. Bir de benim devamlı konferanslarımda vurguladığım bir tabirim var üç T'den bahsederim Turizm, Tarım ve Ticaret. Birbirinden ayırmanız mümkün değil bu üç T'yi. Beş yıldızlı oteli açabilirsiniz. Ancak o beş yıldızlı otele sadece uyumak için gitmeyeceksiniz. Orada yiyecek içeceksiniz. Bir takım tarımsal ürünleri tüketmiş olacaksınız. Ülkemizdeki turizmle ilgili çalışmalar esasında planlı kalkınma dönemi olan 1960'lı yıllara dayanıyor. 1960'lı yıllardan itibaren turizmle ilgili düzenlemeler turizmle ilgili plan ve program çalışmaları başlıyor. 1890'lı yıllarda Seyyahın Cemiyeti, 30'da Türkiye Turizm Kulübü, 34'te İktisat Vekâleti Fazife ve Selayetleri Kanunuyla 1934'te turizm bir şube planı olarak ele alınıyor. Bilahare de 1943'te Basın Yayın Genel Müdürlüğü şeklinde teşkilâtlanıyor. 1949'da da yine turizm konusunda ilk danışma kurulu toplanıyor. Bu konulara şu nedenle girmek istiyorum. Turizmle ilgili araştırma yapan arkadaşlarımız zaman zaman şunu duyarlar. Efendim Turizm Bakanlığının bir teşkilât yasası yok ki, Turizm Bakanlığı bir çadır kuruluş, bir çadır bakanlık kanun hükmünde kararnamelerle yürütülen bir kuruluş, hâlbuki öyle değil. Ülkemizde turizme ne kadar önem verilmiş ki 1960'da Turizm Bankası kuruluyor. Bakanlık kurulmadan önce Turizm Bankası kuruluyor. Turizm Bankası niye kuruluyor? Turizm sektörünü geliştirmek için kuruluyor. Öncü örnek tesisler yapılması için kuruluyor kamp yerleri kuruluyor. İşçilerin ve memurlar için tatil köyleri yapılması ve eğitim tesisleri kurulması için tesisler kuruluyor ve memurlara, işçilere tatil kredisi veriliyor. Daha bakanlık kurulmamış 1960'da Turizm Bankası kurulmuş sırf turizm sektörünün önünü açmak için. Hatta ve hatta bugün şehirlerarası otobüslerde çok affedersiniz rahatlıkla insanların tuvalet ihtiyaçlarını giderebileceği otobüsler var. Bunlar vaktiyle Turizm Bankası aracılığıyla öncü ve örnek birtakım işletmecilik yapılarak hatta ve hatta yol boyu dinlenme tesislerindeki tuvaletlere varıncaya kadar yine Turizm Bankası kanalıyla bunların yabancıların girip çıkabileceği bir tesis kurulması konusunda çalışmalar yapmıştır. Mesela ilk defa Ürgüp'e belki bilirsiniz Turban Tatil Köyü kuruldu. Turizm Bankası kurdu. Niye? Hatta o tarihlerde ne gerek var denildi. Hayır, biz oraya Turban Tatil Köyü'nü kuracağız bilahare oraya daha iyi yer yapılacak daha gelişmişleri yapılacak denildi. 1963'te bakanlık kuruldu. 60'ta Turizm Bankası 63'te bakanlık kuruldu. Bakanlık 265 sayılı Teşkilât Yasasıyla kuruldu. Ancak o yasayla ilgili üç konu bugün için hala önemini muhafaza eden bir husustur. Birincisi o kanunda Teşkilât Yasasında Turizm Bakanlığına alınacak elemanlar için bilgi, görgü, deneyim söz konusu idi. Bununla ilgili bir hüküm getirilmiş ve bir Müdürler Kurulu var. Bu Müdürler Kurulu kanalıyla buraya eleman alınırdı ve bu elemanlar terfi ettirilirdi yani siyasal anlamda değildi. İkincisi il ve ilçe turizm komiteleri kurulması konusu kanuna konuluyor ve de bununla ilgili yönetmelik yapılıyor. 1963'te bakanlık kuruluyor. Bakım Kuruluş Kanunu İl ve İlçe Turizm Komiteleri ilgili madde giriyor 64'te de yönetmeliği çıkıyor. Bu ne demek? Son derece önemli bir madde benim için İllerde Valilerin, İlçelerde Kaymakamların başkanlığında alternatif turizm dediğimiz olay o gün için düşünülmüş ve kanuna konmuş. Bu komitelerde il ve ilçe turizm komitelerinde dağdaki bir çoban komitenin üyesi yerine göre niye üyesi? O çoban diyebiliyor ki efendim ben çocuktum. Babamın yanında koyun otlatıyorduk, gezerken

yılan soktu. Babam gitti hemen bir yerden bir ot buldu getirdi taşla ezdi, oraya yaraya koydu ve iyi oldum, acısı dindi endemik bitki dediğimiz olay. Yani bu il ve ilçe turizm komitelerinin gerçekten alternatif turizm bakımından fevkalade önemli bir boyutu var. Bugün valilerimiz zaman zaman kent polisi konseyleri kurmak süretiyle bunu yapmaya çalışıyorlar.

Diğer bir konu da her iki yılda bir yine kanun maddesi Danışma Kurulunun toplanma zarureti yani bakanlık her iki yılda bir Turizm Danışma Kurulunu toplayacak ve ülkenin turizm konularını eksikliğini noksanlığını ve bazı hedefleri, planını, projesini tartışacak görüşecek. Bu aşağı yukarı 10 sene devam etmiş, her iki yılda bir on defa Danışma Kurulları arkasından şurâlar devam etmiş. Bir şura var 2002'de yapılan şura 1. ve 2. şuralar var. Ancak bir de Danışma Kurulları var esasında her ikisi de aynı. Sözlüğe baktığımız zaman Danışma Kurulu eşittir şura. Bu yıllarda yani bakanlık kurulduktan sonra 1972'de çıkarılan bir 1618 sayılı Seyahat Acenteleri Kanunu var. Bu Seyahat Acenteleri Kanunu 1972'de çıkartılıyor. Bu nedir? Bir seyahat acentesi açabilmeniz için belli kriterlerde getirilmiş. Ancak bir seyahat acentesini açmanız demek bir şirkettir. Yani bu Ticaret Kanunu hükümlerine tabi bir şirket açabilirsiniz acente açabilirsiniz. Ama o gün bu turizme ne kadar değer verildiğini gösteriyor. Ne kadar önem verilmiş ki 1972'de çıkartılan bu kanuna bir de özel hüküm konulmuş. Evet, sen bir ticarethanesin Ticaret Kanunu hükümlerine tabisin seyahat acenteni açabilirsin. Ancak konu turizm olduğu için, konu tanıtma olduğu için, konu ülke tanıtımı olduğu için bir taraftan da Turizm Bakanlığına bağlısın. Yani belgeyi Turizm Tanıtma Bakanlığından alacaksın. Niye? Çünkü bazı kriterler konmuş. Yani istediği gibi ben bir seyahat acentesi açarım diyemiyorsunuz. Bu bir ticarethanedir istediğim gibi açarım diyemiyorsunuz. Orada çalıştıracak müdürün niteliğini koymuş enformasyon memurunun niteliğini koymuş o günün şartlarına göre bunlar değiştirilmiş oluyor ve hatta hatta kuracağınız büronun fiziksel önemini belirlemiş, o nedenle bu özel hüküm getiriliyor. Buraya kadar toparlayacak olursak demek ki Türkiye'de turizmin boyutu esasında 1960'lı yıllarda Planlı Kalkınma dönemleriyle daha bir vücut buluyor daha gelişiyor.

Ondan öncesi var ondan öncesine de girmiyoruz ve 60'lı yıllar plan ve program dönemi oluyor. 70'e geldiğimiz zaman 70'de alt yapı çalışmalarına giriliyor yine yasal düzenlemelerle beraber alt yapı çalışmalarına giriliyor. 80'li yıllara geldiğimiz zaman ise artık üst yapıya geçiliyor. Bu 80'li yıllar dediğiniz zaman da 12.3.1982'de çıkartılan 2634 sayılı Turizm Enstitüsü Teşvik Yasası karşımıza çıkıyor önünü açıyor. Esasında bunu şunun için söylüyorum. Genelde kamuoyunda belli bir tarih var. Halbuki ülkemizde turizmle ilgili çalışmalar oldukça eski 60'lı yıllara varıyor. O zaman da kredilendirme vardı. Bakın bakanlık kurulmamış. Yani kamuoyunda turizmle ilgili değişik yanlış bilinçlendirmeler var o nedenle vurgulamak istiyorum. Bakanlık kurulmadan önce banka kuruluyor. Niye, finansman sağlanması için. Önce örnek tesis yapılacak, eğitim çalışmaları yapılacak, bir seyahat acentesinin ne olduğu bilinmiyor o kurulacak bununla ilgili de bir finansman boyutu var. O nedenle banka kuruluyor. Artık tabii o hale geliyor ki gelişiyor, artık alt yapı oldukça gelişiyor. Kanun düzenlemeleri yapılıyor yeterli gelmiyor. İşte o nedenle 12.3.1982 tarihinde 2634 sayılı Turizm Enstitüsü Teşvik Yasası çıkartılıyor. Bu teşvik yasasıyla birlikte yatırımcının önü açılıyor. Mesela ben o tarihlerde hiç unutmam belli yatırımcılarda para var. Gel kardeşim turizme yatırım yap denildiği zaman ben turizmden anlamam diyor. Ben turizmden anlamam o nedenle turizme yatırım yapamam. Demir tüccarlığı yapıyor, kömür tüccarlığı yapıyor, kereste tüccarlığı yapıyor, paralar ortak. Bu

kanunla birlikte arazi tahsis edildi. Tabii arazinin tahsisinin yapılabilmesi için bir takım fiziksel planlamalar yapıldı. Yani kıyı bantlarında fiziksel planlama çalışmaları yapıldı. Yani bu şu demek; bir yıldızlı otellerin yeri belirlendi. Tatil köylerinin yeri belirlendi. Beş yıldızlı otellerin yeri belirlendi. Marina'nın yerleri belirlendi. Günü birlik alanların yeri belirlendi. Ondan sonra yatırımcıya sunulacak hale geldi. Bunlar ne zaman oldu? Bunlar daha önce 60'lı yıllarda planlama, 70'li yıllarda programlama şeklinde oldu. Ondan sonra artık sunum haline ve burada bu kanunla beraber çok önemli bir şey daha yapıldı. Mesela bir hazine den arazi tahsis alınabilmesi için genel hükümler 99 yıllıktır, buraya özel hüküm getirildi. Hani az önce arz ettiğim seyahat acentalığıyla ilgili konuda olduğu gibi, nasıl bir seyahat acentesi istediğiniz gibi yani şirketler hukukuna göre açabiliyorsunuz. Ama konu turizm olduğu için, tanıtma olduğu için özel hüküm getiriliyor. Bunda da arazi tahsislerinde daha kolaylaştırıcı, yatırımcıyı teşvik edici olması bakımından genel hükümlere göre 99 yıllık bir hüküm konu turizm olduğu için 49 yıla yayıldı ve bununla ilgili pek çok hüküm kondu. Şimdi nitelikleri hiç olmayan nitelikler yönetmeliği bu kanunla konuldu. Nitelikler Yönetmeliğine göre bu yıldızlamada bir yıldızlı otel yapacaksınız. Nasıl bir nitelik olacak? Bunlar yönetmelikte belirlendi. Beş yıldızlı olması için nasıl bir nitelik gerekiyor, onunla ilgili hükümler konuldu. Bu arada 70 ve 80 arasında yapılan bir konu daha var: Mesela bugün diyoruz ki Türkiye'nin turizm başkenti Antalya. Antalya 70'le 80 yılları arasında yapılan plan ve programla birlikte olduğu gibi bir de Antalya'ya Dünya Bankası 25 bin yataklı bir proje getirdi. Bu projeye birlikte Dünya Bankası kredi verdi ve bu şekilde Antalya turizmi bugünkü haline geldi. Ancak gönül isterdi ki bu sadece Antalya için olmasın mesela Mersin için de olsun, Hatay için de olsun. Hatay Samandağı'nı da bir konferans nedeniyle gördüm. Gerçekten büyük bir basın grubu vardı ve verdiğim mesaj Hatay ikinci Antalya'dır olacak ama bu tür yapılacak bir çalışmanın bazı yerlere de yapılması gerekir.

Sizlere turizm pastasından bahsetmek istiyorum. Bu turizm pastasından çok söz edilir. Bu turizm pastası nedir? Şimdi bu turizm pastası bir rekabet olayı; yani nasıl ülkeler arasında rekabet varsa bölgeler arasında da rekabet var ve olacaktır da. Az önce ifade ettiğim gibi nasıl Antalya bu hale geldi niye diğer bölgeler olmasın? Çünkü Türkiye'ye gelen turistlerin büyük bir kısmı sadece Antalya ve bir kısmı Ege, diğer kısmı da Çanakkale İstanbul onu rakam olarak da verebilirim. Peki, niye İç Anadolu, Karadeniz, Güneydoğu Anadolu olmasın, Doğu Anadolu olmasın. İlk önce dünya pastası var. Bu dünya pastası 2007 itibarıyla dünyada hareket halinde olan turist sayısı 903 milyon, buradan sağlanan gelir 806-856 milyar dolar. 2007 itibarıyla Amerika bu pastadan ne almış? 56 milyon turist, dikkatinizi çekiyorum 42 milyar dolar döviz, Almanya 24,4 milyon turist 36 milyar dolar gelir, İngiltere 30,7 milyon turist 37,6 milyar dolar gelir, Türkiye 22 milyon turist, 18,4 milyar dolar gelir. Olacak şey değil, 2007 dikkat ederseniz gelen turistten fazla döviz girdisi var; yani bir Almanya 24,4 milyon turist ama 36 milyar dolar gelir, İngiltere 30,7-37,6 milyar dolar gelir. Geçen sene Fransa'yla ilgili büyükelçilikte sohbet sırasında Fransa'ya gelen turisti sordum 84 milyon turist denildi, peki ne kadarı Paris, %35-40'ı Paris. Şimdi aşağı yukarı demek ki sadece Paris'e 30 35 milyon turist geliyor. Peki, Paris'te ne var? Bir Eiffel Kulesi var; o Eiffel Kulesi de gerçekten bir demir yığını, o kadar izdiham var ki gezmek mümkün değil. Zorlanmanız saatlerce beklemeniz lazım, başka fazla bir özelliği yok. Peki, Türkiye'nin sadece bir İç Anadolu çanağı bir, kültür yumağı İç Anadolu Hacı Bayramı, Mevlana'sı, Hacı Bektaş'ı, Nasrettin Hoca'sı, Yunus Emre'si gelen turisti söylesem gülersiniz. Haydi, 1 milyon diyelim. Bu kadar bir bölgeye bu kadar bir kültürün geniş yer aldığı bir bölgeye 1 milyon turist, esas rakamlar 500 bin

civarında. Yani yurt dışındaki vatandaşlarımızı katarsak 1 milyon falan eder. Peki, bunun dışında ülkemizde ne gibi potansiyel var, ne eksik?

Hiçbir şey eksik değil. Denizi, güneşi, kumu çıkartalım bir defa bir tarım merkezi olacak şey değil, az önce dediğim gibi üç T olayı. Turizmle tarımı ayırmanız mümkün değil. İtalyanlar geliyor Niğde'ye elma bahçesi kuruyor elma yetiştiriyor. Tarsus'a paketleme fabrikası kuruyor ve yurt dışına ihraç ediliyor. Peki, böyle bir tarım ülkesi burada organik tarım ne yapılabilir? Geliştirilebilir, artı kırsal turizm. Ben bakanlıkta iken saklıyorum da bir sürü şeyler var. Yurt dışından o kadar gruplar müracat ediyor, diyor ki bana öyle bir yer gösterin ki bağışlayın ineği ben kendim sağayım sütünü pişireyim, içeyim, domatesi çapalayıp dalından koparayım, yiyeyim diyor. Bana öyle bir yer gösterin ki gazellerin üzerine kamp kurayım, çadır kurayım orada tatil yapayım; çiftlik turizmi dediğimiz olay budur. Artı inanç turizmi inanç turizmi konusu memleketimizin her tarafında o inanç turizmi konusunun geliştirmemiz mümkün, sağlık turizmi gastronomi kayak buharlı tren, belki ilk enteresan olanı arz edeceğim. El sanatları bunu bütün konferanslarımda işlerim. Ne olur bir el sanatları köyü olsun ama doğal bir el sanatları köyü belki içinizde oralı olan da vardır Kayseri'nin Soğanlı köyü. Olacak şey değil adamların hiçbir imkanı yok fakat Fransa'ya yapma bebek ihraç ediyorlar. Ama öyle bir el sanatları köyü olmalı ki doğal yani yapmacık bir köy değil, doğal bir köy. Halkı turiste karşı son derece duyarlı olacak temiz olacak, sokağı temiz olacak, evi temiz olacak. Diğer bir konu yine bu turizmde gelişmiş ülkelerin uyguladığı bir konu, Pazar turizmi organik tarımla bu Pazar turizminin birleştirmemiz mümkün, bu yapılabilir çok rahat bizim bildiğimiz bu semt pazarları konusu. Artı bizde yurt dışında çok geniş camping and caravanning bu kamp karavan olayı bizde her nedense pek gelişmedi. Diğer taraftan turizmde son derece önemli iki konu var. Birisi kültür boyutu, kültür turizmi bir diğeri de kongre buraya gelen insanlar daha ziyade varlıklı turistler, yani az verdiğim rakamları o nedenle verdim. Yani gelen turist sayısı ile elde edilen döviz miktarının yüksekliği konusu yani gelen turist ne kadar zengin olursa paralı olursa o nispette ne yapacaktır para harcayacaktır. O nedenle bu kongre ve kültür turizmi şu bakımdan da fevkalade önemli hem gelen insanlar zengin insanlar, artı sadece bir yere gelmezler. Hani bizde herşey dahil bir otele girip çıkma gibi değil; geldikleri zaman birkaç yeri gezerler, birkaç bölgeyi gezerler o civarı gezerler o bakımdan da önemlidir bu.

El sanatları konusunun bizde bakanlıkta zaman zaman, yıllardır 70'li yıllardan beri tartışması yapılmıştır. Hatta denilmiştir ki toplantılarda turist Kuşadası'na gelse ne alır ne götürür? Hepimiz çok iyi biliyoruz ki bir yere gittiğimiz zaman orayı sembolize eden bir şey almak isteriz şöyle masamızın üzerine koyacak birşey bir hatıra. Ne olabilir? Hep bu düşünölmüştür. Ama maalesef gerçekten bu her bölge için bir takım ticari nedenlerde bazı yerlerde gelişti ama pek de fazla gelişti sayılamaz, bunların yapılması lazım yani ülkesine döndüğü zaman etrafına, eşine, dostuna, komşusuna anlatacağı bir şeyler olması bakımından. Peki, netice olarak turizmde benim çok üzerinde durduğum konulardan bir tanesi eğitim, tabii olması gereken bir diğer konuda tanıtım. Eğitim konusu her düzeyde yapılmalı ve biz bunu bakanlık olarak zaman zaman yaptık vaktiyle ama şimdi pek bilmiyorum ne derece yürüyor. Ayakkabı boyacısına kadar turizm nedir bir turistte karşı nasıl hareket edilmesi gerekliliği anlatıldı. Ben bizzat verdiklerini söyleyeyim taksi şoförleri polisler trafik polislerine, gümrük memurlarına varıncaya kadar esnafa, işçiye bunların hep anlatılması lazım. Sizler de turizm bölümü okuyan öğrencilerimiz olarak zaman içerisinde belli yerlere geleceksiniz. Sizler de turizm sektörünün belli düzeyde elemanları olacaksınız. O

nedenle bunlar fevkalade önemlidir, bunların yapılması lazım. Herkes turizmin bilincine varması lazım.

Şöyle bir slogan vardır sade vatandaştan en üst düzeydeki yöneticiye kadar bu bilinçte olunması lazım; sade vatandaşla en üst düzeye kadar demekteki amacım vaktiyle yapılan bir danışma kurulunun 60'lı 70'li yıllarda yapılan bir danışma kurulunda turistik bölgelere atanacak vali ve kaymakamlar için dahi bunlar söylenilmiş belediye başkanları valiler kaymakamlar. Sade vatandaştan en üst düzeydeki vatandaşımıza kadar turizm bilincinde olunması gereklidir. Bir turizm bölgesindeki valimiz gayet tabii buna önem veren, bunu destekleyen yönetici olması lazım belediye başkanı ve kaymakam aynı şekilde. Bir de tanıtım, tanıtımla ilgili ben sadece kafanızda bir şeyler gelişmesi bakımından bir iki rakam vereceğim. Bir üniversitede bir araştırma görevlisinin hazırladığı bir teze göre 2000 yılı itibariyle Türkiye tanıtıma 61,9 milyon dolar harcamış. Yunanistan 20 milyon dolar harcamış. İspanya 63 milyon dolar harcamış. Türkiye 1 dolarından 125 dolar elde etmiş, bu harcadığı para karşılığında 1 dolarına 125 dolar gelir sağlamış. İspanya 1 dolarına 472 dolar gelir sağlamış. Yunanistan 1 dolarına 465 dolar gelir sağlamış. Demek ki Yunanistan üçte bir harcamış en üst düzeyde gelir sağlamış. Türkiye en üst düzeyde eşit miktarda para harcamış ama üçte bir gelir sağlamış. O nedenle devamlı şunu vurgularım tanıtımda para yok değil, tanıtımda para çok ancak koordinasyon yok israf var. Ben bu araştırmayı yapan arkadaşı buldum, dedim ki arkadaşım siz söylemeden ben söyleyeyim. Bu bulduğunuz rakam 2000 yılı itibariyle bakanlık bütçesine konulan tanıtım için ayrılan para miktarı, bunun dışında yapılan harcamalar burada yok. O nedenle diyorum ki tanıtımda para yok değil, para çok koordinasyon yok. Bunun dışında ne var? Bunun dışında şu var bir defa tanıtımı sadece Turizm Bakanlığı yapmıyor bu Turizm Bakanlığına ayrılan para. Basın Yayın Genel Müdürlüğü de yapıyor. Dışişleri Bakanlığı da yapıyor. Ulaştırma Bakanlığı da yapıyor. Bütün bakanlıklar yapıyor Tarım Bakanlığı da tanıtım yapıyor. Sektörün kendisi tanıtım yapıyor. Belediyeler tanıtım yapıyor. Üniversiteler tanıtım yapıyor. Dernekler vakıflar tanıtım yapıyor, herkes tanıtım yapıyor. Artı yurt dışı bürolarımızda tanıtım amaçlı orada bunları üst üstte koyduğumuz zaman tanıtıma ayrılan para demek ki az değil, fazla. Ne yapılması lazım? Burada koordinasyon belli bir programın yapılması gerekiyor. Tanıtımda diğer bir konu da, bölge güçlerinin birleştirilmesidir. Bir röportajımda da bahsettim.

Mesela Antalya için dört il birlikte hareket etmeli öyle tanıtım yapmalı. Hangi iller? Antalya, Isparta, Burdur, Afyon. Çünkü az önce sözümün başında ifade ettiğim gibi nasıl ülkeler arasında rekabet varsa bölgeler arasında da rekabet var. Gayet tabii bir bölge diyor ki öbür bölgede de alternatifler var, öbür bölgenin de kendine göre başka alternatif turizm türleri var. Ama ne yapıyor? Kendisi o türleri yaratıyor. Kendi bölgesinde o türleri yaratmaya çalışıyor. O nedenle bu destinasyon tanıtım dediğimiz bölge tanıtımına çok önem verilmesi gerekliliğine inanıyorum, İç Anadolu için de aynı şeyi düşünüyorum. Sonuç olarak ülke turizmimizin gelişmesi konusunda sizlere büyük görevler düşüyor. Üniversitelerimize büyük görevler düşüyor. Yerel yönetimlerimize, işadamlarına, sivil toplum kuruluşlarına büyük görevler düşüyor. Basın yayın kuruluşlarına ve yurt dışında bulunan bir takım hemşehri dernekleri de oradaki meslek gruplarına fevkalade büyük işler düşüyor. Özellikle lobi bakımından fevkalade önemli, bunu şurada gördüm: 12 sene önce Burdur'a gittim. Burdur'a yurt dışından gelen iki aylık paralı askerlere yurt dışı lobi bakımından Türkiye'nin tanıtımı konusunda konferansa gittim. Orada gördüm ki gerçekten yurt dışında lobi

bakımından çok önemli bir gücümüz var. Ama biz bunlardan da yeterince istifade edemiyoruz.

Öyle insanlarımız var ki Amerika'da doğmuş orada büyümüş profesör, doktor çok güçlü geliyor, Türk vatandaşı Türkiye'de askerlik yapıyor. Türkiye'de turizm yapıyor. İsveç'te tekstil mühendisi charter uçakları var. Demin bir başka yerde öğretim üyesi var, bir başka yerde hukukçumuz var hepsini bir tarafa bırakın işçi temsilcimiz var. Hani işçi diyoruz ya üç bin kişilik bir fabrikanın işçi temsilcisi neresinden baksanız aşağı yukarı onbir bin kişiye hitap edebilecek bir gücü var, işçi deyip de geçmeyin. O nedenle yurt dışındaki insanlarımızdan da belli bir plan program dahilinde ülke tanıtımı bakımından istifade etmemiz lazım. Nitekim 2004'teki bu Eurovision yarışmamız bu lobi sayesinde olmuştur. Beni sabırla dinlediğiniz için hepimizi saygıyla selamlıyorum. Şimdi sorularınızı bekliyorum arkadaşlar. Buyurun.

Soru: Öncelikle hoş geldiniz. İsmim Orçun, Turizm İşletmeciliği 4. sınıf öğrencisiyim. Ben şu sıralar Golf Turizmini araştırıyorum. Hazır buradayken sizin görüşlerinizi almak istiyorum. Türkiye'de Golf Turizmine hakkında ne düşünüyorsunuz, şuan ki durumu hakkında gelişimi sizce doğru bir şekilde mi ilerliyor? Genel olarak bakış açınız nedir?

Orhan Kalkan: Kültür Turizmi için söylediğim sözler Golf Turizmi için de söz konusu yani oraya gelen insanlar daha ziyade zengin insanlar o nedenle Golf Turizminin belli bir plan program içerisinde yürütülmesi lazım. Ancak Golf Turizmi dediğimiz zaman sadece Antalya aklımıza geliyor ve bu konuda da markalaşılması lazım nereye ağırlık verilmesi konusunda. Nitelikler yönetmeliği var onu bir inceleyin aklınıza onu bir not alın. Nitelikler yönetmeliğinde Golf Turizmi konusuna belli nitelikler getirildi. Ancak İç Anadolu için Ankara için de bu Golf olayı gündeme geliyor. Fakat daha ziyade zengin turistlerin çekilmesi söz konusu olduğu için Golf sahasını yaparsınız önemli değil. Fakat oranın tanıtımının yapılması entegre bir çalışmanın yapılması lazım o bakımdan önemli. Nitelikler yönetmeliğini incelemenizde yarar var. Çok isabetli bir konu fevkalade isabetli yani para getirisi bakımından.

Soru: Biraz önce turizmde verilen önemden bahsettiniz. Ben Hüsamettin Barış Öztürk, Turizm İşletmeciliği 2. sınıf öğrencisiyim. Yanlış şimdi benim proje ödevim kapsamında belli rakamları araştırdım. Türkiye'nin turizme yaptığı toplam yatırım olarak dünya sıralamasında 45. sırada, ilk iki sırayı Amerika ve Almanya paylaşıyor burada. Türkiye 45. sırada buna rağmen Türkiye en çok turist alan ülkelerden birisi, tamam Türkiye'nin ekonomisi Amerika'yla veya Almanya'yla kıyaslanmaz. Ama 45 sırada olması Türkiye'ye turizm açısından negatif bir etki değil midir?

Orhan Kalkan: Yani az mı yatırım yapmış?

Soru: Yani 45. sırada olduğuna göre az yapılmış.

Orhan Kalkan: Ben buradan şunu tespit ediyorum. Aynen tanıtma gibi olsa gerek, tanıtımda bir rakam verdim. Dedim ki 2000 yılı itibariyle Türkiye şu kadar tanıtıma para harcamış. Ama ben de diyorum ki hayır o kadar değil, esasında çok çok üzerinde ancak bu sadece dediğim gibi olsa gerek. Çünkü ben 1972'de bakanlıktaydım. İyi bir dokümanter olduğumu zannediyorum turizm konusunda. Nitekim az önce hocalarıma da bahsettim. Hazırladığım turizm mevzuatı konusunu yeniliyorum. Oraya bir takım tarihi geçmişleri de koyuyorum.

Bugün uygulanmayan konuları da koyuyorum. Az önce arz ettiğim gibi İl ve İlçe Turizm Komiteleri kanunda var yönetmeliği hazırlanmış uygulanmıyor.

1964'te Danışma Kurulunun altıncısı yapılmış. Bakanlık kurulmadan önce başlamış Danışma Kurulları 1. 2. 3. diye gitmiş. Teşkilât Kanunu hazırlanırken de artık belli çerçevenin dışına rahat çıkıyoruz. Teşkilât Kanunu hazırlanırken de özellikle oraya bir madde konmuş diyor ki her iki yılda bir Danışma Kurulunu toplayacaksınız hüküm getirmiş. Tamam mı? Bu yapılmış birisi geliyor diyor ki ben şura düzenliyorum. Adına da 1. şura diyor ondan sonra 2. şura. Turizm Bakanlığının çıkarttığı bir lugât var 'Turizm Sözlüğü'. Onları koyuyorum kitaba. Sözlükte diyor ki danışma kurulu sayfasını açın eşittir şura diyor. Şura sayfasını açın bakın eşittir danışma kurulu diyor. Bu tür yatırım konusunda gerçekten Türkiye yatırıma çok büyük para harcadı. Ancak bunları çok iyi bir derleyip toparlamak lazım. Mesela aynen tanıtma olduğu gibi bir bütçeye konulan belli bir para var yatırımda. İki, diğer kuruluşlara aktarılan paralar var. Nerelere Ulaştırma Bakanlığına, nerelere Bayındırlık Bakanlığına, nereye Sağlık Bakanlığına gibi; yine bu konuda yatırım yapılması için ayrılan paralar var. Mesela hiç unutmam. Sizler de Fethiye'ye gidip geliyorsunuzdur. Fethiye, Ölü Deniz arası 20 km. Ben bizzat ilgilendiğim için söylüyorum. Fethiye'yle Ölü Deniz'i patika kötü pis bir yoldu. Oraya kılçık yollar bazında turistik kılçık yollar yapılması için Bayındırlık Bakanlığına para koyduruldu. Bunları böyle toparlayacak olursak dediğim gibi özel hükümler getirilmek suretiyle 99 yılından 49 yıllık özel hüküm getirilmek suretiyle arazi tahsisine çıkıldı. Bu hazine arazilerini alt alta koyduğu üst üstte koyduğumuz zaman arazi tahsisleri yapılırken bütün her şey hazırlanıyordu. Alt yapı hazır, elektriği, suyu, yolu hepsi hazır zorla oraya yatırımcı aranıyordu. O teşvikler onun için verildi. Gel kardeşim beş yıldızlı otel mi yaptırırısın, hangi araziye beğenirsin ona göre arazi verelim. Sana kredi de verelim. Beş yıldızlı olursa %25 teminatla, %75'ni bilmem sana kredi, şu kadarını veririz. Onun için ben pek o rakama inanmıyorum. Kusura bakmayın ve üstünde duruyorum.

Soru: Merhabalar ben Mekatronik Mühendisliği son sınıf öğrencisiyim ismim Cem Acar. Benim sorum sahillerimiz ve deniz ulaşımıyla ilgili olacak. Ben sık sık her yıl mavi tura çıkarım gemiyle gittiğim zaman. Gökova'da olsun, Dalyan'da olsun. Ben bir Yunan kıyılarına bir de Türk kıyılarına baktığım zaman kıyılarımızın talan edildiğini görüyorum. Yani Yunan kıyıları da yapılar oteller daha ormanlık arazi sonunda içlerine görülmeyecek şekilde gizlenmiş, adeta gizlenmiş gibi serpiştirilmiş. Bizimkinde adeta o plaja halk bile giremiyor ki yani bildiğim kadarıyla sahiller belli bir m² halkındır. Yani oraya giremiyorsunuz girişte buraya beach diyor buranın girişi 35 lira diyor. Mesela Alanya'da İnce Kum Plajı boydan boya uçsuz bucaksız otel görüyorum sahilde. Ben bir vatandaş olarak çok çirkin bir görüntü olduğunu düşünüyorum birinci sorum bu. İkincisi denizlerimiz, turizmde zannedersen önemli bir konuda ulaşım olsa gerek, ben İstanbul'a gidiyorum feribotla mesela Bursa'ya. Yazın üç sefer olurken feribotla 75 dakika da gidiyorum otobüsle 3,5 saatte gidiyorum. Yani medeniyetten bahsediyoruz. Medeniyet kurmak istiyorsak önce denizlerimize daha çok önem vermeliyiz diye düşünüyorum ya da ne bileyim ben Samsun'a gitmek isterdim mesela ya da Karadeniz Bölgesine gitmek isterdim ya da İzmir'e yani gemi yatla gitmek isterdim, bir otobüsle değil. Çok kısıtlı yani çok yetersiz olduğunu görmekteyim, hatta Yunanistan'ın Adalara olan gemi adedini duymuştum 60'la 100 arası bir gemi adedinden söz ediliyordu. Bu sefer yapan, sürekli yolcu taşıyanlar. Bir elin parmakları kadar gemimiz olmadığını görüyorum.

Orhan Kalkan: Bu söylediğim bir konu sade vatandaştan en üst düzeye kadar bunun bilincine varılması gerekliliğini vurguladığımız gibi valimiz, kaymakamımız, belediye başkanımız bu konuda olacak. Yat turizmi konusunda hiç unutmuyorum sene 1982 bir toplantıdayım bir bakanın bulunduğu bir toplantı bu, biz Yat Turizmi konusunda çok iyiyiz bir şey bilmiyoruz konusu gündeme geldi. Hatta Kuş Adası'na gidip de bir rapor getirmemi istediler Kuş Adası Marina ile ilgili. Böyle bir konuyu dile getirdiniz madem diye. Gittim bende bilmiyorum açıkçası bir beton sermişler ortada bir kulübe. Bekçiye dedim ki buranın sorumlusu kim emekli bir deniz albayı dediler çağırttık. Efendim bakanlık rapor istiyor bu marinayla ilgili dedik, tamam dedi. Hemen büyük defterleri açtı. En fazla burada kalan ülkelere bir bakalım yatlara dedi. Bir İngiliz, bir Alman konuşuyoruz soru sorduk. O zaman çekeğin ne olduğunu öğrendik. Çekek yok diyor. Çekek için Samosa gidiyoruz diyor, aynen hiç unutmuyorum. Etrafta çay içecek bir yemek yiyecek bir yer yok diyor. Artı çok samimi söylüyorum. O günden hafızamda kalan notlarım var, raporum da. Buraya geldim 500 lira sağlık sıhhiye parası ödedim diyor. Buradan Marmaris'e gideceğim, orada da 500 ödeyeceğim diyor. Artı kızım üniversitede profesör beraber gelemedik gelecek bir süre kalacak tekrar döneceğiz fakat almak için tekrar Samosa gideceğim böyle sorunlar, buralardan geliyoruz, yani bu konuşulanlar 1982'de. Tabii bir hayli gelişti ama yeterli mi? Yeterli değil. Öbür kıyı olayına gelince yine bir anımla beraber sizi aydınlatmaya çalışıyorum. Daha yakın zamanlarda Mersin'e gittim. Mersinli olanınız varsa bu konuştuklarımı bilirler. Vilayet Evi var orada misafir ettiler. Bir sabah çıktım, bir sahilin bir tarafından yürüyorum, emin olun yürüyemedim. Yani gidemiyorsunuz. Yürüyerek gidemedim. Büyük bir sitenin beton mahmuzu denize girmiş yürüyemedim. Mecburen siteyi dolaniyorsunuz. Bir başka gün başka tarafa geçtim. Orada da aynen buyurduğunuz gibi çitle çevrilmiş. Yine masa kurmuşlar oraya bir çocuk arabayla giriyor, yayalar da giriyor. Ben hiç çocuğa bakmadan şöyle bir doğrulttum girdim. Ağabey ağabey dedi buyur evladım dedim. Ağabey dedi bilet, ne bileti evladım dedim. Bak şu dalgayı görüyor musun? Bu dalganın attığı yerden itibaren 100 metrelik saha halka açık dedim. Ağabey biz zaten herkesten para almıyoruz git sen dedi. Şimdi maalesef bunlar yaşadığımız gördüğümüz olaylar gerçekten 'Kıyı Kanunumuz' var. Kıyı Kanunumuza ek şeyler çıktı. Onunla ilgili de bir araştırma yapıyorum şuanda kıyıyla ilgili. Hatta geçen bir hayli değişik kuruluşlara gittim geldim sırf kıyıyla ilgili. Evet, 100 metrelik saha halka açık diyor kanun; yani yürüyerek o 100 metrelik alanda gideceksiniz ama bugün sıkılıysanız gidin, bir taraftan mahmuzla karşılaşıyorsunuz bir tarafta da çitle karşılaşıyorsunuz. Maalesef birtakım olumsuzluklar yaşanıyor oluyor, olmasa iyi, gerçekten cennet vatanımız bir doğusundan batısına, güneyinden kuzeyine uzanıyor.

Soru: Ömer Faruk, Mühendislik Fakültesi son sınıf öğrencisiyim. İşimiz gereği şehir dışına çok fazla seyahat ediyoruz, geziyoruz fakat otellerin sınıflandırılmasında sanki bir sıkıntı var gibi çünkü bu yaz yaşadığımız bir olay Gaziantep'te üç yıldızlı bir otelde kaldık beş yıldızlı otelin konforu vardı. Fakat Mersin'de dört yıldızlı bir otelde kaldık inanın iki yıldız bile vermezsiniz. Bu otellerin sınıflandırılmasının kontrolü bir defaya mahsus yapılıyor bunun kontrol mekanizması kimdedir. Bir ikinci sorum da şu; biz Türk Turizminde ucu ucu bir ülke görünüyoruz. Geçtiğimiz hafta Alanya'daydım. Bir otel şuanda herşey dahil yaklaşık olarak 10 ila 20 milyon arasında bir rakam alıyor. Yani bu yaklaşık bizim paramızla 2 lira bile etmiyor. İç pazarda nasıl bir yer bulabilir on gün kalsak? Şimdi yurt dışında turizm merkezi olmak için yasal bir rekabet çok mu önemlidir. Yani biz kaba tabirle şuanda turizmin hamallığını yapan bir ülkeyiz. Yani ciddi anlamda tesislerimiz var yatırımlarımız var oraya ciddi anlamda teşvikler var.

Sahili 49 yıllığına otel kiralamış. Halk kullanamıyor arkadaşımızın da belirttiği gibi buna rağmen o turistin getirdiği dövizin iç piyasada hiçbir döngüsü yok otelde kalıyor çünkü çok fazla bir değeri yok, otel çarkını anca çeviriyor. Yurt dışındaki turizm merkezi olabilmek için fiyat bu kadar önemli mi bu da ikinci sorum?

Orhan Kalkan: Şimdi fiyat önemli mi derken düşük olması mı?

Soru: Düşük olması. Biz fiyatlarımızla rekabet etmeye çalışıyoruz kalitemizle değil, yani fiyatımız düşük onun için geliyor.

Orhan Kalkan: Yok tabii kendini fazla tanıtamıyorsun, tanıtıma dayanıyor bana göre. Yani fiyatları kırmak zorundasın. Halbuki bu kalitedeki otelleri yurtdışında mümkün değil o paraya tutamazsınız. Yani iki yıldızlı oteller, üç yıldızlı, beş yıldızlı neyse kahvaltısı için ayrıca para alır. Bizde her şey dahil. Tabii fiyatı kırma zorunda kalıyorsunuz. O tur operatörlerini çekebilmeniz için onların programlarına girebilmeniz için fiyat kırma zorunda kalıyorsunuz başka hiçbir şey değil. Yani fazla yurt dışı şansınız yok o nedenle tanıtıma fazla ağırlık verilmesi gereklidir, diyor. Lobii o nedenle önemlidir diyor. Diğer konu turist çekmek için ne yapılması gerekliliği konusu. Diğer dediğiniz konu yani Gaziantep'te üç yıldızlı otele gittiniz beş yıldızlı hizmet gördünüz. Öbür tarafta da Mersin'de de dört yıldızlı otele gittiniz iki yıldızlı gibi oldu. Turizmle ilgili bana çok şikayetler var. Bir seyahat acentesinden tur alıp gidiyorsunuz, bu olayla karşılaşabiliyorsunuz. Denetim ayrı bir olay onu da izah edeyim. Bakıyorsunuz o otelin hizmeti düşük, esasında o otel iki yıldızla düşmüştür. O otel esasında bakanlık nezlinde iki yıldızlıdır. Fakat üç yıldız beş yıldız orada muhafaza ediyor, bir şikayet olmayınca da o onu muhafaza edebilir. Bir şikayet olacak, sonra dosyası çıkartılacak al sen kardeşim dört yıldızdın ama iki yıldızla indirildin, şunlar şunlar sana bildirildi bakanlık olarak, sen bunları yapmadın o nedenle yıldızlarını indiriyorum diyebilir. Bir de hakikaten son zamanlarda artık o bir denetim görmemiştir. Bir şikayet olmadığı için denetim görmemiştir. Denetimler daha ziyade rutin denetim pek seyrek, bizim uzman denetçiler var yani bakanlık bünyesinde uzman denetçilerimiz var, İşletmeler Genel Müdürlüğüne bağlı uzman denetçiler. Bunlar denetimleri yapar. O da daha ziyade şikayetler üzerine olur. O nedenle bazısı gözden kaçabiliyor maalesef, yani bir incelenebilir o şeyin durumu otelin durumu her neyse iki yıldızlı mı dört yıldızlı mı gerçeği neyse. Bazısı müracaat ediyor. Diyor ki ben tek yıldızlıyım ama üç yıldızla çıkacağım bakanlığa müracaat ediyor. Daha bakanlık üç yıldız vermemiş. Ben diyor müracaat ettim diyor üç yıldız takıyor. Bunları da gördük. Bakanlık gelsin denetlesin sana bir takım şeyleri bildirsin ona göre yıldızını tak.

Soru: Efendim bir de iş ve ticaret yönünü düşünüyorum. Bu deniz kum güneş olayını da genelde inşaat firmaları önlüyor. Bakıyoruz sahillerde inşaat firmalarının otelleri var. Çoğu da öyle yani dikkat ediyorum ben. Bu nasıl imkanlar sağlıyor; orada otel açmaları, işletme açmaları için devletin verdiği şartlar çok mu iyi? Ben kendimizden biliyorum biz ticaretle uğraşyoruz. Devletten bir arsa almak için 2,5 yıl yani kiralamak için 49 yıllığına 2,5 yıl uğraştık, prosedürler bürokrasiyi geçemedik bayağı uğraştık. Ama bakıyorum turizmde öyle değil.

Orhan Kalkan: Vaktiyle arsayı zorla veriyorduk. Çünkü talep yoktu. Ticaret yapıyordu da ancak turizm konusunu pek bilmediği için ben bu işi yapamam diyordu. Zorla veriyorduk.

Gel kardeşim bak şu krediyi de verelim arsayı verelim şunu yapalım ama şu alt yapıyı da yapalım. Şimdi öyle değil şimdi nasıl bilemem bazı zorluklar varsa onu bilemem. Ancak benim bildiğim bir arsa koyuyor arsayı belirliyor. Ondan sonra da bir şartname çıkartıyor. Diyor ki sana bu arsayı veririm, ancak şartlarım var diyor. Bu alt yapıyı kendin yapacaksın. Daha önce yapıp veriyorduk ya sunuyorduk. Hayır, alt yapıyı kendin yapacaksın kardeşim bu bir diyor. İki, senin ben alt yapına bakarım diyor. Alt yapın ne? Yani bir turizm işletmeciliği yaptın mı bir otel çalıştırıyor musun? Turizmle ilgili bir şeyin var mı bir çalışman onu bir getir bana diyor.

Özellikle bu iki konu fevkalade önemli ama başka şeyler var mı bunu bilemem. Ama daha önce kardeşim gel yatırım yap sana herşeyi verelim. Sermayeyi de verelim. Sermayenin %75'ni de verelim denilirken bugün o durumda yani o nedenle de belki bu konuda tecrübesi olan daha önce bir otel işletmesi olan yani insanlar girebilir. Yani sizin zorluğunuz nedir bilmiyorum. Ticaret turizmle ilgili değil mi?

Soru: Tarım sektöründeydi.

Orhan Kalkan: Tarım sektörüyle ilgili, tabii o şartları koymuşlardır. Koydular değil mi yani böyle bir prosedür geldi karşınıza?

Soru: Şuanda işe başladık ama kolay alamadık. İki buçuk yıldan sonra başladık. Ama kirasını ödedik yani iki buçuk yıllık kirasını.

Orhan Kalkan: Yani müracaat tarihinden itibaren aldılar. İyi tebrik ederiz yine başarmışsınız. Kutluyorum.

Soru: Benimki biraz özel bir soru olacak yalnız. Bana göre Türkiye'nin en büyük problemi içinde çok uzman olmayan insanlara çok büyük sorumluluklar verilmesi durumu var. Brezilya'da Spor Bakanı örnek veriyorum çok iyi sporcu ya da Kültür Bakanı çok iyi bir aktör Türkiye'de 100 kişiden hani bir tanesi böyledir. Turizm Bakanlığı açısından soruyorum. Sizce işin uzmanı mı Turizm Bakanı veya bundan önceki dönemlerdeki.

Orhan Kalkan: Dikkat ederseniz hep o konulara girmemeye çalışıyorum. Yani o dikkatinizi çekmiştir. Tabii bu işin siyasi boyutu onu bilemem. Ama kamuda basında da okuduğunuz için rahatlıkla söyleyeceğim konu Kapadokya'ya bir defa gittim diyen bakanlarımız da olmuştur. Yani bir defa gezmeye gittim Kapadokya'ya diyen bakanlarımız da olmuştur. Tabii o başlı başına bir sorun dediğim gibi sade vatandaşımızdan en üst düzeye kadar bu bilinçte olması lazım. 265 sayılı 1963'te kurulan Turizm ve Tanıtma Bakanlığı 265 sayılı kanunla kurulan Turizm ve Tanıtma Bakanlığında üç husus benim için çok önemliydi. Bir tanesi oraya atanan personelin özellikleriyle ilgili bir müdüriyet kurulu vardı. Yani öyle rastgele birileri atanmazdı. Şimdi ben özgeçmişime özellikle Turizm Uzman Yardımcısı diye koydum 1972'de. Bunu ne için koydum biliyor musunuz? Öyle bir zaman geliyor ki bir bakan çıkıyor diyor ki, efendim hiç turizmle ilgili bir kadro yapılmamış ki böyle bir kadro yok diyor. Ben şu kadroları koyuyorum diyor. Turizm Uzman Yardımcısı, Turizm Uzmanı diyor. Tamam mı? Ben onun için söyledim bilhassa. 1972'de Turizm Uzman Yardımcısı olarak girdim onayı elimde. Yani yine söz arasında söylediğim danışma kurulları üzerine çok takıldım. 1964'de altıncı yapıyor altı yedi sekiz dokuz on diye gitmiş. Ondan sonra bilmem bu sefer deniliyor ki 1. şura 2. şura.

Niye1. Şura 2. Şura danışma kurulu diye devam etse hayır danışma kurulu diye devam etmiyor ondan sonra Şura deniyor. O nedenle bunlar maalesef olan Őeylerimiz olmasa iyi.

Yrd. Doç. Dr. Göl GölneŐ: Biz değerli Orhan hocamıza çok teŐekkőr ediyoruz bu anlamlı konuŐması nedeniyle. Aslında kendisini dinlerken bizde ister istemez çıkarımlar yapıyoruz kendimizle ilgili ve ben çok mutlu oldum, Őu anlamda eğitim ve bilinçlendirmenin öneminden bahsetti hocamız ve burada Tőrkiye'nin yeni turizm alanları konusundaki potansiyeline de değindi.

Bu dönem Project dersinde Orçun'un da ifade ettiği gibi arkadaşlar bu konularda genelde tez hazırlıyorlar Abro Turizm Kűltür Turizmi İnanç Turizmi. Bu nedenle aslında çok isabetli bir yolda ilerlediğimizi gördük. Çünkü bizler sizlere yatırım yapıyoruz arkadaşlar sizler ileride Tőrkiye'yi yöneteceksiniz yurt dıŐında Tőrkiye'de çok iyi yerlere geleceksiniz buna inanıyoruz dolayısıyla doğru yoldayız.